పట్టుకొమ్మలు

వి.యస్. అందవిల్లి

చూసారా?; కాలచక్రం ఎంత జోరుగా తిరుగుతోందో! నేను ఈ గ్రామం వచ్చి మొన్ననే అనుకుంటున్నట్లున్నా రెండు మాసాలు గడిచింది. ఇంతకు ముందు ఇక్కడో టీచర్ వుండేవాడు.

'ఈ గ్రామ ప్రజలు చదువుకోరు_ మనం ఎంత ప్రయత్నించినా లాభం లేదు_ మీరు పెద్ద రచయిత గదా! ఎన్నెన్నో సమస్యలకు మీ రచనల్లో చక్కని పరిష్కారాలు చూపిస్తున్నారు. అలాంటిది....ఈ సంఘంలో _ మన దేశంలో నేడు అత్యంత ప్రధానమైన సమస్య నిరక్షరాస్యత....ఈ గ్రామంలో కనీసం ఓ పదిమందిని అయినా మీరు అక్షరాస్యులను చెయ్యండి_ అప్పుడు _ మిమ్మల్ని ఆదర్శ రచయిత అంటాం_ లేకపోతే మీ రచనలు అన్నీ కేవలం పేరు_డబ్బు గురించే అనుకోవలసి వస్తుంది' అన్నాడు నాతో అతను.

నా ఆత్మాభిమానం దెబ్బతింది_నాలో ఆత్మసంఘర్షణ మొదలై ఆత్మపరిశీలన జరిగింది. ఈనాటి రచనలన్నీ కేవలం

వంశీ బర్కిలీ_80 కథానికల పోటీలో ద్వితీయస్థానం పొందిన కథ

కాలక్షేపానికి చదవటానికి పరిమితాలనే- వాటికి అంతకంటే ప్రాముఖ్యం లేదా? అవి సామాజిక జీవనంలో ఇసుమంతైనా మార్పు తేలేవా? వీటి ప్రభావం సంఘం మీద ఏమీ ఉండదా? నేను కొందరి రచనలవల్ల ప్రభావితుడునై - మానసికంగా కాస్త ఎదిగి - ఓ రచయితను అయ్యాను కదా!

నిరక్షరాస్యత గురించి నేను ఎన్నో రచనలను చేసాను. పేరుకూడా పొందాను. ఈనాడు నా రచనలు వాస్తవ రూపం దాల్చనున్నాయి. రాతల్లో సూచించిన పరిష్కారాలు చేతల్లో సాధ్యమౌతాయి. సిద్ధాంతాలు - ప్రాయోగికంగా ఋజువు పరిచినపుడే శాస్త్రజ్ఞునకు పేరు-విలువ రెండూ ఉంటాయి- నువ్వు చేసి ఇతరులకు చెప్పు అన్నాడు గాంధీ- నా రచనల ద్వారా సంఘానికి చెప్పాను- అందులో కొందరైనా ఆచరించారో లేదో నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు నేను ఆచరిస్తాను. ఇలాంటి సందేహాల - సమాధానాల జ్యోతులు ఎన్నో నా మనోవీధిలో వెలిగాయి. అందుకే ఆ టీచర్‌తో మ్యూచువల్ ట్రాన్స్‌ఫర్‌కు ఒప్పుకొని ఈ గ్రామం వచ్చేసాను. నేను ఈ గ్రామం రావటానికి శ్రీమతి సమ్మతించలేదు. 'సరైన సదుపాయాలు లేవు- పిల్లల చదువులు పాడవుతాయి- మీ తెలివి తేటలను అనవసరంగా బూడిదలో పోసిన పన్నీరు- అడవి కాచిన వెన్నెల చేస్తున్నారు- మీకు కాదండి....అసలు ప్రభుత్వానికి బుద్ధివుండాలి- ఓ బి.ఎస్‌సీ., బి.ఇడి. ని సింగిల్ టీచర్ స్కూల్లో సెకండరీ పోస్టులో వెయ్యడానికి' అని మందలించింది- బాధ పడింది- భయపెట్టింది- ఏడ్చింది- అయినా నా నిర్ణయంలో మార్పు రాకపోయేసరికి- ఉభయ తారకమైన ఓ ఏర్పాటు కుదుర్చుకున్నాం. ఈ గ్రామానికి కాస్త దూరంలో అన్ని సదుపాయాలు ఉన్న గ్రామంలో ఉండడానికి- అక్కడనుంచి రోజూ - నేను యిక్కడికి రావటానికి.

నేను పనిచేస్తున్న గ్రామంలో సుమారు ఏభై ఇళ్లు ఉంటాయి. ఇక్కడ పార్టీలుగాని- తగాదాలు కాని- రాజకీయాలుగాని-సినిమా సరదాగాని-రేడియో గాని....ఏఁవీలేవు- తారురోడ్డు చూడాలంటే కనీసం ఓ ఆరు కిలోమీటర్లు నడవాలి-

ఇక్కడ ఉన్నవారందరూ వ్యవసాయం కాస్తో-కూస్తో వున్నవాళ్ళు- మరియు వ్యవసాయపు కూలీలు. ఎవ్వరికీ రెండుమూడు ఎకరాలు దాటిలేదు. నేను ఈ రెండు నెలలు ఊరకనే జీతం తీసుకున్నందుకు బాధపడ్డాను. ఎందుకంటే కేవలం జీతం కోసమే పనిచేసే ఉపాధ్యాయుణ్ని కాను- ఆ పరిస్థితి నాకు లేదు- నాకుండే కాస్త వ్యవసాయంవల్ల-రచనల వల్ల వచ్చినది మా సంసార పోషణకు సరిపోతుంది- మాదా పెద్ద సంసారమేమీ

కాదు. ఓ పిల్లా-పిల్లాడూ-శ్రీమతీ, నేనూ. పుట్టింటి తరపున - అత్తింటి తరపున ఇద్దరికీ ఎవ్వరూ లేరూ- నాకు శ్రీమతి- శ్రీమతికి నేను- మాకు పిల్లలు.

నెంబర్ ఆల్ రోల్ చేస్తే నూరు మంది పైచిలుకు వున్నారు- కాని క్లాసు లకి చిన్నపిల్లలు చిరిగిపోయిన బట్టలతో చీముడు ముక్కు- తమ్ముళ్ళతోనూ- చెల్లెళ్ళతోనూ వస్తున్నారు- అసలు.... ఇక్కడో స్కూలు వుందని- అది మన గురించేనని, మనం చదువుకోవాలని, దానికో ఉపాధ్యాయుడు ఉన్నాడని ఎవ్వరికీ తెలిసినట్టు లేదేమో అనిపిస్తుం దొకసారి. నేను వచ్చిన కొత్తలో 'కొత్తమేష్టు' అని కొందరు సంబోధించి పలుకరించారు. ఆ తర్వాత నాదారి నాది- వాళ్ళదారి వాళ్ళది.

నేను స్కూలు కొచ్చే టైముకు అందరూ కూలిపనికో - వ్యవసాయం పనికో పోతున్నారు- సాయంత్రం ఆరు గంటలకుగాని ఇళ్ళకు చేరరు. ఇంతకు ముందు మేష్టరు అసలు వచ్చేవాడు కాదుట.'మీరేవిటి చంపుకుతింటున్నారు' అనే భావంలో ఒకళ్ళిద్దరు అన్నారు- నాకు భలే కోపం వచ్చింది- వాళ్ళ అమాయకత్వానికి జాలేసింది- కాని ఈ సమస్యను పరిష్కరించాలంటే కోపం జాలి కాదు కదా కావలసినవి- ఓర్పు - నేర్పు కావాలి-

'ఈ స్కూలుకు ఎవ్వరూ పిల్లలు రారని తెలిసీ- ప్రభుత్వంవారు స్కూల్ ఎందుకు వుంచారు' అని ఒకడు అడిగాడు. 'ఇలా కొన్ని సంవత్సరాలు వుంచితే.... స్కూలుందని....దాని ఉపయోగం గుర్తించైనా-లేక విసుగుపుట్టయినా లేక అభిమానించయినా చదువుతారు అన్న నమ్మకంతో ప్రభుత్వం ఇలాంటి కొన్ని పనులు చేస్తోంది' అని వారికి చెప్పినా అర్థంకాదుగా. అయితే వీళ్ళకు చదువు చెప్పటం ఎలా ? శ్రీమతికి నామీద కోపం రోజురోజుకు పెరిగిపోతోంది- నా పట్టు దల-ఆమెకోపం ఓ రకంగా చెప్పాలంటే విలోమ సంబంధంలో వున్నాయి- ఈ ఆరుమాసాలలో చాలా మంది పేర్లు తెలుసుకున్నాను- అందుకే కాస్త పెద్ద మనిషి అనిపించుకున్న నర్సయ్య అనే రైతుని కలిస్తే అతని సమాధాన మిది.

అతనికి నలుగురు పిల్లలట. పెద్దవాడు వ్యవసాయం చెయ్యడానికి వెళ్తాడు- రెండోవాడు కూలికి పోతాడు. మూడో వాడు మేకలు తోలుకొని పోతాడు. నాలుగోవాడు చిన్న గుంటడు. వాడే స్కూలుకు వస్తున్నాడు- ఇందులో ఏ ఒక్కడు చదువుకున్నా వాళ్ళ బతుకులు తెల్లారవుట- వ్యవసాయానికి వెళ్ళక పోతే పండదు- కూలికి వెళ్ళకపోతే అది పండిందాకా తిండిగింజలు వుండవు- మేకలు కాయకపోతే వ్యవసాయానికి మదుపు లుండవు-చదువుగురించి మొదట మదుపుపెట్టి - ఓ పది సంవత్సరాలు

చదివితేగాని ఉద్యోగం రాదట-ఈలోపున వాడికయ్యే ఖర్చు వాళ్ళ కుటుంబమంతా బ్రతుకుతున్నంత కాలం సరిపో తుందట- మీరే చెప్పండి - అని నన్నే తిరిగి ప్రశ్నించాడు- ఇంచుమించు చాలా మంది అదే- మానసిక - సాంఘిక - సాంసారిక పరిస్థితుల్లో వున్నారు-

'చదువు ఉద్యోగం గురించి కాదు- విజ్ఞానం గురించి- దేశంలో అందరూ చదువరులయితే- దేశం ఎంతో అభి వృద్ధిని సాధించి- అన్ని రంగాలలో ముందంజ వేస్తుంది' అని ఇంకా ఎన్నో విధాలుగా వాళ్ళకి అర్థమయ్యే భాషలో అర్థంచేసుకొనే తీరులో చెప్పాము-

'బాబూ! తమరు సెప్పినవన్నీ నిజమే! మరి మాకు ఈలుండదే' అన్నారు చాలామంది చివరకు- అంటే ఇన్నాళ్ళూ వీళ్ళు వీలులేక మానేసారు అన్నమాట-వాళ్ళ పరిస్థితులను కూలం కషంగా పరిశీలిస్తే వాళ్ళన్నదీ కొంత వరకు నిజమనిపించింది. దానికి తోడు వాళ్ళకి సరయిన ప్రోత్సాహం లేదు- అది ముందు కావాలి. ఆ ఉత్సాహం వాళ్ళలో రావాలి. దానికి ఏమిటి చెయ్యాలి? పగలు మానేసి రాత్రివేళ చెప్పితే....ఇది పగలు పాఠశాల- రాత్రి వేళ నాకు రావటానికి కుదరదు- ఇక్కడే వుండిపోదాం అంటే సరియైన ఇల్లు- మిగతా సదుపాయాలు లేవు. ప్రభుత్వం యొక్క ఉత్తర్వులూ లేవు- మరెలా....

గ్రామస్థుల సహాయసహకారాలతో చిన్న పూరిల్లు నిర్మించాను. మా కుటుంబం ప్రస్తుతం ఉంటున్న గ్రామంలో ఓ వ్యాపారికి నచ్చచెప్పి- నేను పనిచేస్తున్న గ్రామంలో కనీస సదుపాయాలతో దుకాణం పెట్టించాను- ఇది కేవలం నా స్వార్థం గురించే కాదు సుమండీ- దాని ఉపయోగం ప్రజలకే వుంటుంది కదా! శ్రీమతి మాత్రం నాతో రావడానికి సుముఖత చూపలేదు- 'మీ విజ్ఞానాన్ని ఇలా తగలెడుతున్నారు- హాయిగా పట్నం పోయి - కొందరి విద్యార్థులకు మంచి తర్ఫీదు నిచ్చి వాళ్ళను ఉన్నతులుగా తీర్చిదిద్దొచ్చుగా' అంది.

ఓ పట్నం విద్యార్థిని మన సహకా రంతో పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్ చేయించే బదులు-ఓ పల్లెటూరివాడ్ని ఏదో తరగతి వరకు చదివిస్తే...దీనిలో ఉన్న సంతృప్తి - సంతోషం అందులో వుండవు- అందుకే ఆమె మాటలను ఖాతరు చెయ్య లేదు-

బి.డి.ఓ.ని కలిసి పరిస్థితి వివరిం చాను-

'అలా వీలవ్వదయ్యా! అది పగటి పాఠశాల- దానికే దిక్కూ-మొక్కూ లేదు- ఇంకా రాత్రి పాఠశాల కూడానా! పైః పగలు పాఠశాల రాత్రివేళ నడవ దానికి ఉత్తర్వులు లేవు' అన్నాడు-

అందుకే పగలువేళ స్కూలు నడుపుతూ-రాత్రివేళ కూడా చెప్పడానికి

నిర్ణయించుకున్నాను. నా నిర్ణయాన్ని — ఉద్దేశాన్ని గ్రామంలో నలుగురికీ చెప్పాను.

'బాబూ! మాం(వు వచ్చేసరికి సీకటి పడిపోద్ది. కాసిన్ని ఏడినీళ్ళు పోసేసుకుని తిండి తినేసరికి, నిద్ర వచ్చేస్తాది–ఇంకేటి చదువుతాం' అన్నారు వాళ్ళు– నా నవనాడులు కృంగిపోయాయి– ఇంతా నేను పడిన వ్యయప్రయాసలు వృధా అయ్యాయి– జీవితం ఓ పద్ధతికి అలవాటు పడిపోతే దాన్ని మార్చాలంటే కాస్త పట్టుదల, సమయస్ఫూర్తి అవుసరం– ఇప్పుడు నా మనోకాటాతో ఓ ప్రక్క పట్టుదల– మరో ప్రక్క నిరాశ వున్నాయి ఏది బరువుగా వుందో చూద్దాం. ఓ సమస్యను వివిధ కోణాల నుండి పరిశీలిస్తే ఏదో ఒక పరిష్కారం దొరకక్కపోదు అనే విషయాన్ని నా జీవితంలో నేను గతంలోనే తెలుసుకున్నాను–

ఓ రెండు రోజులు దీర్ఘంగా ఆలోచించి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చాను– నా అభిప్రాయాన్ని గ్రామస్థులకు చెప్పాను– నా అభిమానాన్ని–పట్టుదలను– ప్రోత్సాహాన్ని గుర్తించారు. వాళ్ళల్లో ఆత్మపరిశీలన మొదలయింది– కొందరు విముఖత వ్యక్తంచేసినా చాలామంది సమ్మతించారు.

నా ఓర్మికి-మంచితనానికి నన్ను అభినందించారు- ఆ విధంగా తెల్లవారుఝామున చెప్పటం మొదలుపెట్టాను- కొందరు చిన్నవాళ్ళు అయినా రాత్రి పెందలకడే పడుకోవటంవల్ల వేగిరంగానే లేస్తున్నారు- మొదట్లో కొన్నాళ్ళు నేనే వెళ్ళి లేపేవాణ్ని- రానురానూ వాళ్ళకే అలవాటైపోయింది- ఇలా ఓ ఆరు మాసాలు ఒడుదుడుకులుతో సాగింది- వాళ్ళల్లో కొంత ఉత్సాహం కనిపించింది.

'బాబూ, మా బొందో అని సేసేవారు ఇంతవరకూ ఎవ్వరూ రాలేదు- మీకు శ్రమ అయినా మా గురించి—మా బాగు గురించి పాటుపడుతున్నారు- మీ అంత ఓపిగ్గా—అభిమానంగా సెప్పేవాళ్ళుంటే ఈపాటికి అందరం చదువుకొనేవాళ్ళం' అని నామీద వుండే అభిమానాన్ని - మాటల్లో వ్యక్తీకరించారు-

పల్లెల్లో ఓ వ్యక్తిమీద అభిమానం- నమ్మకం- 'గురి' ఏర్పడితే అతనేం చెప్పినా చేస్తారు ప్రజలు- వాళ్ళ కోరిక మీదే తెల్లారుఝామునుంచి రాత్రివేళకు మార్చేశాను- పగటి స్కూలు ఇప్పుడు సంతృప్తికరంగా వుంది- సంవత్సర - సంవత్సరానికి ప్రజలలో గణనీయమైన మార్పువచ్చింది- మనిషి ఏది సాధించాలన్నా 'మనసే' ముఖ్యం- అదే అన్నింటికీ కేంద్రస్థానం- దానికి పట్టుదల వుండాలి- నేను వచ్చి దశాబ్దం దాటింది. స్కూల్లో పిల్లల సంఖ్య బాగానే వుంది ఈనాడు.... ప్రక్క ఊరు హైస్కూలు పదవతరగతి విద్యార్థుల్లో సగంమంది నా స్కూల్లో చదివినవాళ్ళే అంటే నాకెంతో సంతోషంగా—సంతృప్తిగావుంది- అయితే ఈ దశాబ్దంలో నేను కొన్ని ఇబ్బందులు పడినమాట వాస్తవమే- ఓ వ్యక్తి కాస్త ఇబ్బందిపడినా వందమంది బాగుపడ్డారు కదా! ఇంట్లో భోజనం అందరూ చేసినా వంట తయారుచేసింది తల్లి ఒక్కర్తే కదా! అయితే నా అనుభవం ద్వారా తెలుసుకున్న దేఁవిటంటే....

నిరక్షరాస్యత నిర్మూలన కావాలంటే ఉపాధ్యాయుల సహకారం కావాలి- తాము పనిచేస్తున్న గ్రామాల్లో ప్రజల జీవన పరిస్థితులను అవగాహనం చేసుకొని- కాస్త ఓర్పుతో - జీతం తీసుకుంటున్నాం కదా అనే భావంతో కాకుండా అభిమానంగా—నా బొందో అని పాటుపడి కాస్తంత శ్రమ అయినా ఓర్చుకొని మనసును విశాలం చేసుకొని- గ్రామస్థులకు చదువుచెప్పితే వాళ్ళు తప్పక నేర్చుకుంటారు- కేవలం మన సుఖం - సంతోషం—పిల్లలు సదుపాయాలు కాకుండా నే వాళ్ళ మంచిని దేశం శ్రేయస్సును కాంక్షించి ఉపాధ్యాయులు తాపత్రయం పడితే ఇంకో దశాబ్దంలోనైనా కొంతవరకైనా నిర్మూలించవచ్చు. ప్రభుత్వం ఏదిచేసినా దానికి ప్రజల సహకారం అవసరం. దేశంలో విద్యాధికులు సంఖ్య ఎక్కువయితే అభివృద్ధి ఎక్కువవుతుంది- ప్రజలని విద్యాధికులను చేయడంలో ప్రముఖ పాత్ర వహించవలసినవారు ఉపాధ్యాయులు. అందుకే దేశానికి వాళ్ళు 'పట్టుకొమ్మలు' అన్నారు.

———